

*Amerikan Emperyalizminin Masonik Örümcek Ağы:
Columbia Bölgesi Bü. L ve Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Bü. L.*

Ukrayna Masonluğu

Hürol Taşdelen

Ankara
Şubat 2026

<https://huoltasdelen.com/>
yayınıdır.

Her hakkı saklıdır.

Atıf yapılmadan hiçbir bölümü kopyalanamaz.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
KAYNAKLAR	2
KISALTMALAR VE AÇIKLAMALAR	3
UKRAYNA 'DA MASONLUK	6
1991 ÖNCESİ	6
SSCB DAĞILMASI, 1991 SONRASI.....	20
UKRAYNA BÜYÜK LOCASINA BAĞLI LOCALAR.....	23
HKEMBL İLE İLİŞKİLER	24
DOSTLUK KEFİLİ	30
PULLARDA.....	32
SONUÇ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

GİRİŞ

2000'li yıllardan itibaren, Amerika Birleşik Devletleri'nin küresel etkisini artırma çabaları bağlamında, mason localalarının bazı bölgelerde etkili rol aldığı bilinmektedir. Columbia Bölgesi Bü. L. çevresinde şekillenen bu girişimlerde, Balkanlar, Kafkasya, Afrika ve Güney Amerika'nın öncelikli coğrafyalar, projenin yürütücüsü olarak da Amerika yeni İran eski vatandaşı, kaçak ve dönek Robert B. Heyat olarak öne çıkmaktadır.

Bu strateji çerçevesinde, projenin, Balkan ve Kafkas coğrafyasında, EKSR Yüksek Şûra ve Büyük Loca kuruluşunda Romanya masonluğu özel bir konuma sahip olmuştur. Romanya mason yargısı tarafından 33. dereceye yükseltilen masonların çoğunlukla kendi ülkelerinde yükselememiş kişiler arasından seçilmiş, mason ilkelerine göre hak etmedikleri dereceler, 33. Derece kendilerine geri verilmekte, böylelikle bağlılıklarının daha güçlü olacağı kabul edilmiştir. Türkiye'den seçilen bazı isimlerin Azerbaycan'da mason örgütlenmesinde rol aldığı bilinmektedir. Benzer şekilde, Ermenistan, Gürcistan ve Balkan ülkelerinde de farklı ülkelere seçilen masonların hızla en üst derecelere çıkarıldıkları görülmektedir.

Kafkas ülkelerinde mason yargıları, mason üsleri yapılandırılırken, eski SSCB bölgesi olması nedeniyle Rusya Bü. L `da sürece katıldı.

Kafkas Bölgesi ülkeler irdelenirken, önce Rusya mason yargısının incelenmesi, tanımlanması ve irdelenmesi gerekmektedir.

Rusya `dan sonra Ukrayna, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ülkelerinde yeni masonik yapılandırma incelenecek ve irdelenecektir.

KAYNAKLAR

Bu çalışmamızda araştırma sırasında kullanılan kaynaklar;

- ✓ HKEMBL üyeliğim sırasında erişime açık, tüm bilgi, belge ve her türlü basılı ya da elektronik ortamda satılan ya da ücretsiz dağıtılan kaynaklar,
- ✓ HKEMBL, ÖMBL, KMBL, Süprem Konseyler 'in binlerce üyelerine elden ya da e-posta yoluyla ulaştırdıkları, gizlilik ibaresi taşımayan her türlü kaynak,
- ✓ Yukarıda sayılan mason örgütleri ve ilgili dernekleri tarafından yayınlanmış, ölmüş masonun akrabaları ya da masonların bizzat kendileri tarafından sahaflara satılmış, sahaflarda kamuya açık satılan ikinci el katalog, kitap, rapor, dergi, davetiye, duyuru vs. basılı kaynaklar,
- ✓ Devlet / Kamu kütüphanelerinde kamuya açık her türlü masonik kaynak,
- ✓ Başlıca internette olmak üzere her türlü açık kaynak.

KISALTMALAR VE AÇIKLAMALAR

Mason Tarikatı Merkezleri

HKEMBL Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası

ÖMBL Özgür Masonlar Büyük Locası

KMBL Kadın masonlar Büyük Locası

EKSR Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti

EKSR Süprem Konsey: Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Ritinde çalışan Süprem Konsey / Yüksek Şûra

TBL Türkiye Büyük Locası

TBD Türkiye Büyük Doğusu

OBD Osmanlı Büyük Doğusu

HKEMBL Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası

ÖMBL Özgür Masonlar Büyük Locası

KMBL Kadın Masonlar Büyük Locası

STK Sivil Toplum Kurumu

L Loca

K Kardeş

Çı Çırac

Ka Kalfa

Üs Üstad, Usta

Ön Önceki

Muh. Muhterem, Loca başı, yöneticisi görevini yapmış ya da yapmakta olan masonun unvanı. (HKEMBL ve KMBL kullanıyor)

Saygıdeğer Loca başı, yöneticisi görevini yapmış ya da yapmakta olan masonun unvanı. (ÖMBL kullanıyor)

Pek Muh. Pek Muhterem, Büyük Locada Büyük Görevliler Kurulu denen merkez yönetim biriminde görev almış ya da hala görev yapmakta olan mason için kullanılan unvan. (HKEMBL ve KMBL kullanıyor)

PS / Pek Say. Pek Saygıdeğer, Büyük Locada Büyük Görevliler Kurulu denen merkez yönetim biriminde görev almış ya da hala görev yapmakta olan mason için kullanılan unvan. (ÖMBL kullanıyor)

Sn. Sayın

Üs. Muh. Üstadı Muhterem, loca başı

Ön. Üs. Muh. Önceki Üstadı Muhterem, en az bir dönem önce loca başkanı olmuş mason

Bü Büyük

Bü. Üs. Büyük Üstad, Baş Mason

Bü. Gör. Büyük Görevliler, Üst Yönetim Birimi Üyeleri, seçimle iki yıl için göreve gelirler.

Büyük L Büyük Loca

HBA Hâkim Büyük Amir, Süprem Konsey başı

“Obediens/Obediance” Türkçesi, İtaat

Jürisdiksiyon Türkçesi, Yargı yetkisi

İs’ad: Seçilmiş Üstadı Muhterem ve Büyük Üstadın törenle tahtlarına çıkarılmasına verilen isim.

Tekris: Eriştirme, mason tarikatına giriş töreni

İykaf: Büyük Locada 3. Dereceye erişmiş ve en az 1 yıldır bu görevi sürdüren, Üstat masonun Süprem Konsey’e katılma törenine verilen isim.

Ü Üniversite

F Fakülte

Yabancı Büyük Localar

NYBL New York Büyük Locası

Columbia BBL Columbia Bölgesi Büyük Locası

İngiltere BBL İngiltere Birleşik Büyük Locası

➤ **Yazım biçemleri**

Resim / Fotoğraf alt bilgi yazılarında, kişilerin adları her zaman soldan sağa olarak yazıldı.

Alıntıların imlâ, sözcük, gramer kısaca virgölüne dokunulmadan, tıpkısı olarak aktarıldı. Bu yazılardaki yazım hatalarının tamamı yazarına aittir.

Locaların Başlık Formatı

“Büyük Loca adı”, “Locanın adı”, “Loca numarası” – “Loca Kuruluş Yılı”

UKRAYNA 'DA MASONLUK

1991 ÖNCESİ

Ukrayna Büyük Locası web sayfasında Ukrayna 'da mason tarihi çok başarılı şekilde anlatılmış. SSCB ve öncesi dönemler, web sayfasından Google çeviriyle tıpkıbasım olarak burada aktarıldı.

"Ukrayna'da Hetmanlık döneminde Masonluğun kurucusu, bağımsızlık savaşçısı Sir John Keith, 1. Kintore Kontu'nun küçük kardeşi olan İskoç Lord Kingston ve Kantor James Francis Edward Keith'ti. Üstat Mason olarak James Keith, 1715'te İngiltere'deki Jacobite ayaklanmasına katıldı, ardından Fransa'ya, sonra İspanya'ya göç etti ve 1728'de Rus İmparatorluğu ordusuna katılarak kısa sürede tümgeneral oldu. 1830'larda James Keith, Doğu Avrupa'da Masonik hareketi kurmaya başladı, St. Petersburg'da bir Mason locası kurdu ve 1739'da Rus İmparatorluğu'nun İl Büyük Üstadı oldu. Sonraki iki yıl boyunca Keith, Ukrayna Kazaklarının vekâleten hetmanlığını yaptı ve 'Hetman Hükümet Kurulu'nun (imparatorluk içindeki Ukrayna özerkliğinin yönetimi) başkanlığını üstlendi. İnsancıl bir yönetici örneğiyle, İskoçyalı, imparatorlukta Ukraynalıların haklarını savunmaya çalıştı. 1740'ların başlarında Keith, Ukraynalı Kazak aristokrasisinin temsilcilerini Masonluğa kabul etti; aynı zamanda Batı Avrupa'daki üniversitelerde eğitim gören birkaç Ukraynalı öğrenci de Masonluğa katıldı ve Paris'te, sürgündeki Ukrayna hetmanının oğlu Petro-Hryhoriy Orlyk Mason oldu.

Jacob Keith, 1744 yılında Ukrayna'nın gelecekteki Hetmanı Kyrlyo Rozumovsky'nin Masonluğa kabul edildiği Berlin'deki Üç Küre Locası ile gizli bir bağlantı sürdürdü. Rozumovsky 'nin etrafında, Ukrayna soylularından bir grup reformcu Mason oluştu. Ukrayna'nın bağımsızlığını yeniden canlandırmayı, Ukrayna'yı modernleşme yoluna sokmayı, bir 'Anayasa' getirmeyi, Ukrayna'daki ilk üniversiteyi kurmayı ve kamuoyunu şekillendirmeyi hayal ediyorlardı. Masonlar, Suma, Katerynoslav ve Çernihiv 'de üniversite açmak için resmi izin almaya çalıştılar, ancak İmparatoriçe II. Catherine, koloniyi 'aydınlatmaktan' korkarak Ukrayna'da eğitimi kısıtladı.

18. yüzyılın önde gelen Ukraynalı mistik, şair ve filozoflarından, 'Sokrates' lakabıyla tanınan Grigoriy Skovoroda'nın Masonlukla olan ilişkisi hâlâ tartışmalıdır. Ne doğrulanmış ne de reddedilmiştir. Eserleri, insan ve toplumun 'inşası' ve 'sevgi ve erdem' dininin arayışı gibi Masonik fikirlerle doludur. Grigoriy Skovoroda'nın mirası Mason çevrelerinde desteklenmiş ve Ukrayna Mason localarından birine onun adı verilmiştir.

1770'ler-1790'larda Ukraynalı Masonlar, Doğu Avrupa'da bilim ve sanatın temellerini attılar (filozoflar Petro Lody ve Pavlo Sokhatsky, tarihçi Ivan Orlyay, hekimler Danylo Samoilovych ve Nestor Ambodyk-Maksimovich, yazarlar Alexei Pogorelsky ve Ivan Kotlyarevsky (Ukrayna edebiyat dilinin yaratıcısı), besteciler Dmytro Bortnyansky, Maksym Berezovsky ve Artem Vedel, sanatçılar Volodymyr Borovikovsky ve Dmytro Levytsky, vb.). Rus İmparatorluğu'ndaki serfliğe karşı protesto eden ve bağımsız bir Ukrayna'nın kurulmasının yolunu açan Mason Vasyl Kapnist, serflik sistemine ve Ukrayna'nın sömürge devletine karşı bir protesto olarak 'Köleliğe Övgü' yazdı. Ukraynalı Mason-hukukçu Semen Desnytsky, Avrupa standartlarını örnek alarak Rus İmparatorluğu'nun devlet sisteminde genel dönüşümler için bir proje geliştirdi.

Aslında, Masonik çevre yüzyılın başında Ukrayna'nın aydın kesimini şekillendirmiştir. Filozof Vasyl Zenkivsky, Doğu Avrupa Masonluğunda şunları yazmıştır: '...geleceğin ileri aydın kesiminin tüm temel özellikleri burada şekillenmiştir - her şeyden önce burada ahlakın ve topluma bilinçli hizmetin önceliği ve genel olarak pratik idealizm yer almaktadır.'

***

Ukrayna'daki (o zamanlar Rus İmparatorluğu'nun bir parçasıydı) ilk localar askeri 'kamp' localarıydı. 1784 yılında Varşova'daki 'Kuzey Yıldızı Altındaki Katerina' locasının himayesinde kurulan 'Ölümsüzlük' Askeri Locası (Nemiriv-Kyiv), 'Büyük Doğu Polonya' locasına bağlıydı, ancak daha sonra Elangi Locaları Birliği 'Sessizlik'te ilk beş derecede faaliyet gösterdi. Belki de Grigoriy Skovoroda bu locanın bir üyesiydi.

Ukrayna'da 'büyük Karadeniz deniz komutanı' ününü, Amerikan Devrimi sırasında ABD filosunun kurucusu olan Amerikalı Mason John Paul Jones - 'Kara Korsan' - kazanmıştır. 1788'de, Dinyeper Kürek Filosu komutanı Tuğamiral John-Paul Jones, Kherson yakınlarında Türk filosunu yenmiştir. 1788'de Kiev'de, ünlü bir medyum şifacı olan tıp doktoru Johann Georg Heinrich Ellisen'in başkanlığında 'Üç Sütun' Locası kurulmuştur.

'Dağınık Karanlık - Zhytomyr'in Doğusu' Locası, 1786-1793 yılları arasında Zhytomyr'de faaliyet göstermiştir. Bu atölye, doktor Franz Heynch tarafından kurulmuştur. Atölye, 'Tam Gizem' ('Polonya Büyük Doğu') İl Atölyesinden patent almıştır.

Kharkiv'de, 1782'den 1790'ların başlarına kadar 'Saf Kalp' adlı İskoç Mason Locası faaliyet gösterdi. 1780'lerin sonlarında Kremenchuk'ta da bir Mason Locası faaliyet gösteriyordu. 1792'de II. Katerina, Masonluğu yasaklayan bir kararname yayınladı. Tarikatın liderleri tutuklandı veya sürgüne gönderildi. II. Katerina tarafından ezilen Masonluk, birkaç yıl boyunca gönüllü olarak sessiz kaldı, faaliyetsizliğe gömüldü; Localar geriledi veya İmparatoriçenin emriyle kapatıldı ve Masonik literatür yok edildi.

***

Batı Ukrayna topraklarında (Polonya-Litvanya Birliği ve Avusturya İmparatorluğu'nun bir parçası olarak) ilk Mason locaları, 1840'larda aristokrat bir ortamda ortaya çıktı. Kayıtlara geçen ilk İskoç Riti Locası olan 'Üç Kardeş' Locası, Volhynia'daki Vyshnivtsi köyünde 1742 yılında kurulmuştur. Bu loca, Fransız kökenli Polonyalı general Baron Pierre de Lefort ve Litvanya Büyük Taç Avcısı ve Büyük Hazinedarı Jan Mniszek tarafından kurulmuştur. Bu locanın üyeleri arasında, Ukraynalı Vyshnevets prenslerinin soyundan gelen, Polonya tahtı adaylarından biri olan, general, Litvanya Büyük Dükaliği hetmanı ve Litvanya valisi, Sejm milletvekili, besteci, virtüöz kemancı, ressam ve şair Prens Michał Kazimierz Ogiński de bulunmaktaydı.

1747 yılında, Fransız Mason Franz Longchamps de Brier, bir bankacı ve şehir yönetimi üyesi olarak Lviv'de Üç Tanrıça locasını kurdu. 1767'de ise yine Lviv'de İskoç sistemine ait Üç Beyaz Kartal locasını kurdu (bu loca 1782 yılına kadar faaliyet gösterdi). 1776'da Fransız başrahip Baudin d'Arnaud, Lviv'de Üç Beyaz Gül Gülhaç locasını kurdu. 1777-1782 yılları arasında ise Lviv'de, aslen İsviçreli olan Martin Josef von Klemens tarafından kurulan İmparatorluk Kartalı Joseph Locası faaliyet gösterdi. Lviv'deki Üç Beyaz Kartal ve Üç Sancak localarını Prag'daki Masonik Valiliğe bağladı. Valilik, Lviv Masonik Bölgesi'ni kurarak Galiçya'daki Mason localarını birleştirmeye çalıştı, ancak Galiçya localarından ve Varşova'daki 'Erdemli Sarmat' locasından Polonyalı Masonlar, Galiçya Masonlarının Avusturya yönetimine geçmesine karşı çıktılar.

'İmparatorluk Kartalına Yusuf' Locası (1777-1782 yılları arasında Lviv'de faaliyet gösterdi), 1778'de Viyana'dan 'Ana Loca' - altı özel bölgenin locasının lideri - için bir patent alarak Galiçya'nın ana locası olarak kuruldu ('İmparatorluk Kartalına Yusuf', 'Üç Beyaz Kartal', 'Üç Sancak', 'Altın Sanat', 'Umut', 'Kara Kaplumbağaya Herman'). 1779-1785 yılları arasında Lviv'de 'Mükemmel Eşitlik' Locası faaliyet gösterdi. 1782'de burada 'Yuvarlak Masaya Anka Kuşu' ve 'Samimi Dostluk' Locaları ortaya çıktı. 1780'de Polonyalı Masonlar, Galiçya'da bir Mason birliği kurmak için 'Fransa Büyük Doğusu'ndan bir patent aldı. Mükemmel Eşitlik Locası, Avusturya Masonlarından, Galiçya Krallığı Ulusal Doğusundan ve Volodymyr'den bağımsız ve bağımsız bir yapı oluşturdu. Lviv Samimi Dostluk Locası, Mükemmel Eşitlik Locası ile temaslarını sürdürdü; Galiçya Üç Taç Locası, 1780-1785 yılları arasında Fransa Büyük Doğusu'nun himayesi altında faaliyet gösterdi. Altın Sanat Locası, Zalishchyky kasabasında (1777-1778) ve Umut Locası ise Sambor'da (1777-1779) faaliyet gösterdi. 1780 yılında Dubno'da Mükemmel Gizem Locası açıldı. Dört yıl sonra bu Loca, liderliği altında Ukrayna'nın sağ kıyısındaki yedi locanın faaliyet gösterdiği 'Volyn Locası' oldu.

Lviv Mason localarının önderliğinde, Kamianets-Podilskyi'deki 'Mutlak Sadakat' Locası ve Podolya'daki Panivka kasabasındaki Loca faaliyet gösteriyordu. 'Mutlak Sadakat' Locası, 1784 yılında, adı Uman bölgesindeki eşsiz 'Sofiivka' park ve saray kompleksinin yaratılmasıyla ilişkilendirilen Stanisław Potocki'nin (Stanisław Szcześny Feliks Potocki) yardımıyla açıldı.

1780'lerin başlarından itibaren, Batı Avrupa'daki Mason çevrelerinde, özellikle Avusturya ve Almanya'da, Mason Tarikatı'nın filozof-ideologları Johann Gottlieb Fichte, Johann Gottfried Herder, yazarlar Johann Wolfgang von Goethe ve Gotthold Ephraim Lessing tarafından desteklenen 'Reform Masonluğu' şekillenmeye başladı. 1785'te, 'Reform Masonluğu'nun destekçileri olan Lviv Üniversitesi öğretim üyeleri, 'Yuvarlak Masa'ya Anka Kuşu' Locası'ndan ayrılıp, filozof Ignatius Aurelius Fessler'in başkanlığında özel bir üniversite locası olan 'Samimi İnsan'ı (Lviv) kurdular. Lviv Üniversitesi'nin Mason profesörleri, Lviv'de 'Rus Enstitüsü' - 'Studium ruthenium'u kurdular.

1783 tarihli Avusturya İmparatoru'nun emri, Avusturya İmparatorluğundaki locaların diğer ülkelerin önde gelen Masonik yapılarına bağlılık göstermesini yasakladı. Bunun ardından, Galiçya'daki Üç Taç Locası, Fransa'daki Büyük Doğu Locası ile bağlarını kopardı. Avusturya yetkilileri (1786) Lviv Localarının faaliyetlerini askıya aldı, bu nedenle o tarihten itibaren Galiçya'da nispeten özgürce çalışan tek Loca Samimi Adam Locası oldu. Polonya Büyük Doğu Locası 1794'te varlığını sona erdirdi. Ve 1795'te İmparator Franz I, Avusturya İmparatorluğu genelinde Masonluğu yasakladı. Galiçya'daki gizli Masonik localar ancak on yedi yıl sonra 'gün yüzüne' çıktı.

***

1802-1822 dönemi 'Masonluğun altın çağı' oldu. Devlet ve toplumun dönüşümü, yeni bir insan tipinin yetiştirilmesi, parlamentarizmin ve Anayasanın kurulması, köylülerin serflikten kurtarılması gibi büyük projeler, Masonların önerdiği her şeyin imparatorluğu değiştirme şansını doğurdu. Masonlar, spor salonlarında, liselerde ve üniversitelerde, kültür ve bilimde parlak bir patlamayı sağlayan yeni bir aydın nesli yetiştirdiler.

Mistik eğilimlere sahip Rus İmparatoru I. Alexander, Masonluk Tarikatını sadece gayri resmi olarak (ilgili bir kararname olmaksızın) onaylamakla kalmadı, aynı zamanda imparatorluktaki Masonik faaliyetleri de gayriresmi olarak destekledi. O dönemde, 'büyük beklentileri' olan genç imparator, 'Gizli Komite'den Mason dostlarıyla çevriliydi. Bu grup, küresel reformları (kilise ortamı da dahil olmak üzere) ve anayasal monarşiye geçişi gerçekleştirmeyi amaçlıyordu. Ukrayna'da Mason locaları Kiev, Odessa, Zhytomyr, Kharkiv, Kamianets-Podilskyi, Poltava, Feodosia, Katerynoslav'da faaliyet gösteriyordu. Görünüşe göre Kremenchuk, Mykolaiv, Nizhyn, Sevastopol'da da Mason locaları vardı.

Harkiv'de, 1816'da (Zakhar Karneev'in liderliğinde) resmen açılan 'Ölen Sfenks' Locası faaliyet gösteriyordu, ancak 1803'ten beri Harkiv'de 'eski' bir Mason locasının varlığından ve faaliyetinden bahsedebiliriz. Harkiv Masonları, Harkiv Üniversitesi'nin kurulmasına katkıda bulundular (üniversite 1805'te faaliyete geçti). Şu anki Kraliyet Danışmanı, Senatör, Kont ve Mason Severyn Potocki, Harkiv Eğitim Bölgesi ve Üniversitesi'nin hamisi oldu. Parlak yazar, şair ve filozof, en yüksek dereceli Mason Johann Wolfgang Goethe, Harkiv Üniversitesi'nin öğretim kadrosunun

oluşturulmasında yer aldı. Onun tavsiyesi üzerine Almanya'dan profesörler Harkiv'e davet edildi.

Harkiv'de, Masonlar ilk Ukrayna dergisi olan 'Ukrayna Habercisi' ve hiciv ve mizah dergisi 'Harkiv Demokritos'u yayınlamak için halkı örgütlediler. 1817'den itibaren Harkiv Eğitim Bölgesi ve Harkiv Üniversitesi'nin hamisi, senatör, Devlet Konseyi üyesi ve İmparatorluk Yasaları Taslağı Komisyonu üyesi olan Mason Zakhar Karneev idi.

Masonlar ayrıca Nizhyn Yüksek Bilimler Lisesi'nin açılması için de büyük çaba sarf ettiler ve 1821'de Mason, Felsefe ve Tıp Doktoru Ivan Orlay de Carvo bu lisenin müdürü oldu. 1826 yılına kadar bu görevde çalıştıktan sonra Odessa'daki Richelieu Lisesi'nin müdürlüğüne atandı.

19. yüzyılın başlarında (resmi olarak 1818'den beri) Poltava'da, 'Astreya' birliğine bağlı 'Gerçeğe Sevgi' Mason Locası faaliyet gösteriyordu. Locanın saygın üstadı Serhiy Kochubey (Poltava il mareşali, 'Küçük Rus Gizli Cemiyeti' üyesi) idi. Locanın organizatörlerinden biri, 'Ukrayna yanlısı' olmakla suçlanan ve 'ikinci Mazepa' olarak anılan General Prens Mykola Repnin-Volkonsky idi. Locanın üyeleri arasında 'Küçük Rusya Tarihi'nin yaratıcısı tarihçi Dmytro Bantysh-Kamensky de vardı. Ancak Poltava'nın en ünlü Masonu şair ve oyun yazarı Ivan Kotlyarevsky idi. Ukrayna edebiyatının bir diğer klasiği Petro Hulak-Artemovskyy ise Kharkiv'deki 'Ölen Sfenks' Locasına mensuptu.

Aynı yıllarda, Kiev'de Birleşik Slavlar Mason Locası faaliyet gösteriyordu; bu locanın gizli 'koruyucusu' Mykola Repnin-Volkonsky idi ve üyelerinden biri de şair ve Polonya 'Vatanseverlik Derneği' üyesi Kont Gustaw Henryk Atanazy Olizar'dı. 'Dağılmış Karanlık' Zhytomyr Locası 1815'te yeniden kuruldu ve 1822'nin başlarında 100'den fazla üyesi vardı. Feodosia'da 'Yordan' Locası 1812'den itibaren faaliyet gösteriyordu. Kamianets-Podilskyyi'de 'Alevli Şafağa Doğru Osiris' Locası 1822'ye kadar faaliyet gösterdi (Loca yaklaşık 150 kişiden oluşuyordu) ve Butsnivka kasabasında 'Minerva' Locası vardı.

***

Kardeşler, Odessa'yı bir Mason 'tepe şehri' yapmayı planladılar ve 1890'ların ortalarında inşa etmeye başladılar. 1794'te, Koramiral, Mason José de Ribas (José deRibas), şehrin planlamasının baş mimarı oldu. 1803-1814 yılları arasında Odessa, Mason Dük Armand de Richelieu (Armand Emmanuel Sophie Septemanie de Vignerot du Plessis, duc d'Aiguillon, duc de Fronsac, duc de Richelieu) tarafından yönetildi. Odessa'da 'Mason' ağacı olan akasya ağaçlarından oluşan plantasyonlar yetiştirdi. De Richelieu döneminde Odessa'da bir Mason Locası faaliyet gösteriyordu. Leo Tolstoy'un 'Savaş ve Barış' romanında, 1807'de Pierre Bezukhov'a Tarikata giriş için tavsiye mektubu verenlerin Odessa Masonları olduğunu yazması tesadüf değildir.

Koalisyon güçlerinin Napolyon'a karşı kazandığı zaferin ardından, de Richelieu Fransa'ya döndü (1815-1818 ve 1820-1821 yılları arasında Fransa Başbakanı), Odessa şehir yönetimini İskoç kökenli mason Tümgeneral Thomas Cogley'e ve askeri komutan generali mason Mikhail Borozdin'e emanet etti. 1815'te, de Richelieu'nun isteği üzerine imparator, mason Kont Louis Alexandre Andrault de Langeron'u Odessa şehir yönetimine (1815-1820) ve Güney Genel Valisi'ne (1815-1822) atadı. De Langeron, Odessa'da 'serbest ticaret' sistemi kurdu - Porto-Franco, Richelieu Lisesi'ni açtı, bir botanik bahçesi oluşturdu, Primorsky Bulvarı'nı düzenledi, ilk şehir gazetesinin ortaya çıkmasını başlattı...

1822 yılına kadar Odessa'da 'Doğanın Üç Krallığı - Doğa Dostları' (Yüksek Dereceler Locası), 'Pontus Euxinus', 'Fransız ve İtalyan Edebiyatı Locası' ve 'Anadolu Locası' adlı Mason locaları faaliyet gösteriyordu. 'Pontus Euxinus' Locası'nın kurucusu ve Onursal Üstadı de Langeron'du (Locada yaklaşık 200 Kardeş vardı). 1814'ten itibaren Odessa'da, Yunan devletinin yeniden kurulmasında önemli rol oynayan gizli Yunan paramasonik locası 'Filiki Eteria' ('Dostluk Derneği') kurulmaya başladı.

Odessa'daki bir eğitim merkezi olan Richelieu Lisesi, Masonlar de Richelieu, de Langeron ve Başrahip Nicole tarafından kurulmuştur. Lisenin profesörlerinin çoğunun İtalya, İsviçre, Almanya ve Avusturya'dan gelen Masonlar olması tesadüf değildir. 1825-1826 yıllarında, teoloji profesörü, başrahip ve Mason Theophilus geçici olarak lisenin müdürlüğünü yapmıştır. Temmuz 1822'de Mason General Ivan Inzov, bölgenin valisi olmuştur. Ayrıca Güney Rusya'daki yabancı kolonistlerin baş koruyucusu ve Besarabya eyaletinin valisiydi. 1823'ten itibaren Mason Kont ve General Mikhail Vorontsov, Novorossia'nın genel valisi olmuştur.

1815-1822 yılları arasında Kiev, Podolsk ve Volyn illerinde Polonya Mason locaları faaliyet gösteriyordu. Dubno'da, 'Mükemmel Sır' Büyük İl Locası - 'Volyn Locası' - kuruldu ve bu loca, 'Polonya'nın Büyük Doğusu' sisteminde Ukrayna'nın Sağ Kıyısı Localarının bölgesel birliğini oluşturdu. Dubno ve Lutsk'ta 'Doğu Sabah Yıldızı' ('Doğunun Yıldızları') Locası, Rafailivka'da 'Üç Yıldız Altında Taç Erdemi' Locası, Ostroh'da 'Şerefli Polonyalı' Locası, Tulchyn'de ise 'Gerçek Vatanseverlik' Locası faaliyet gösteriyordu. Vinnytsia, Rivne ve Chudniv'de de Polonya locaları faaliyet gösteriyordu.

***

19. yüzyılın başlarında Ukrayna'daki Mason locaları, farklı siyasi görüşlere, yaşam deneyimlerine, milliyetlere, inançlara, yaşlara, sosyal statülere, mesleklere, rütbelere ve unvanlara sahip insanların etkileşimde bulunduğu eşsiz bir sosyal yapıydı. Bu tür bir 'kamusal örgütlenme', neslin manevi özelemlerini şekillendirmek ve imparatorluğu özgürleştirmek için tasarlanmıştı. Ancak 1 Ağustos 1822'de I. Aleksandr, 'Mason localarının ve tüm gizli toplulukların imhası hakkında' bir ferman imzaladı ve bunun ardından imparatorluktaki tüm localar resmen kapatıldı. 1824'te imparator, Masonluğa yönelik yasağı onayladı. Bu yasağın her şeyden önce, ilk üç derecenin açık Mason yapılarına darbe vurdu. Ancak daha yüksek dereceli Masonların gizli faaliyetleri devam etti. 1826'daki yeni yasağın ardından faaliyet gösteren Mason locaları arasında Kiev, Odessa ve Zhytomyr'deki localar bilinmektedir.

1830-1831 Polonya ayaklanması sırasında, Ukrayna'nın sağ kıyısında Polonya'nın 'Büyük Doğusu'nu yeniden canlandırma girişiminde bulunuldu. 1833'te Rivne'de gizli 'Taç Erdemi' Locası faaliyet gösteriyordu. Yasağın döneminde Odessa Masonları arasında Ukrayna Hetmanının torunu Kont Kyrylo Razumovsky ünlüydü. 1845-1875 yılları arasında Odessa'da 'Anadolu Locası', 'Primorskaya Locası', 'Adalet Yıldızı' gibi gizli Mason locaları vardı. İzmail'de ise 'Doğu'nun Yeniden Canlandırılması' Locası faaliyet gösteriyordu.

Masonlar (ressam K. Bryullov, şair V. Zhukovsky, Kont Mykhailo Vielhorsky, Kont F. Tolstoy, P. Martos), Ukraynalı dahi şair ve ressam Taras Şevçenko'nun serflikten kurtuluşunu organize etmiş ve ilk şiir kitabı 'Kobzar'ın yayımlanmasına yardımcı olmuşlardır. Masonlar arasında Ukraynalı siyasi figür ve sosyal teorisyen Mykhailo Drahomanov ve ünlü

yazar ve filozof Ivan Franko da bulunmaktadır (I. Franko'nun programatik şiiri 'Taş Ustası' Masonik olarak değerlendirilmelidir).

***

Ukrayna'da Masonluğun gelişiminde yeni bir aşama 20. yüzyılın başlarında başladı. O zamanlar Rus İmparatorluğu'nun bir parçası olan Ukrayna'da, 1900 yılında (diğer kaynaklara göre 1902'de) 'Ukrayna Büyük Locası'nı kuran Eski İskoç Riti'nin geleneksel locaları onaylandı. Masonik-Martinist Tarikatı Locaları, 'siyasi' Masonluk Locaları ve ezoterik 'Doğu Yıldızı Tarikatı' Locası Fransız 'Büyük Doğu' Locası'na bağlıydı. '

Ukrayna Büyük Locası', Zhytomyr'de yeniden canlandırılan 'Dağılmış Karanlık', Kamianets-Podilskyi'deki 'Osiris', Kharkiv'deki 'Shevchenko', Kyiv'deki 'Ölümsüzlük', Poltava'daki 'Aşk ve Sadakat', Chernihiv'deki 'Kardeşlik' ve Odessa'daki 'Pontus Euxinus' localarını içeriyordu.

1906 yılında, ünlü Ukraynalı sosyolog ve hukukçu Profesör Maksym Kovalevsky, St. Petersburg'da Ukrayna'dan göçmenleri de içeren yeni bir Mason locası açtı ve iki yıl sonra 'Fransa Büyük Locası'nın etki alanı altında 'Rus Mason Locaları Yüksek Konseyi'ni kurdu. Kısa süre sonra, Kiev ve Odessa da dahil olmak üzere imparatorlukta düzinelerce loca açıldı. 'Yüksek ve Yönetici Bölüm - Narkissos', 1912 yılında Ukrayna'da, 'İtalya Büyük Locası'nın gözetimi ve onayıyla, 'Martinist-Rosicrucian mistik tarikatının en yüksek derecelerinin çalışmaları için' kuruldu. Bunlar arasında şu localar yer alıyordu: 'Havarilere Eşit Aziz Volodymyr' (Kiev), 'İlk Çağrılan Aziz Andreas' (Kiev), 'Kuzey Işıkları' (Kiev), 'Birleşik Slavlar' (Kiev), 'Azizler Cyril ve Methodius' (Poltava).

1917 darbesinden önce Rus İmparatorluğu'nun Ukrayna eyaletlerinde yaklaşık 400 Mason kardeş vardı. Sadece Kiev'de çeşitli yönlere ait 15 loca bulunuyordu ve Ukrayna genelinde yaklaşık 30 loca daha faaliyet gösteriyordu. 20. yüzyılın başlarındaki Masonlar, kentli entelijansiya ve burjuvazinin (sanayici, bankacı, avukat, gazeteci, profesör, kamu ve siyasi figürler, zemstvo sakinleri) elit kesimini bir araya getirdi. İmparatorlukta küresel sosyo-politik değişimlerin destekçileriydiler. 1913-1916 yılları arasında, 'Rusya Halklarının Büyük Doğusu' Mason Konvansiyonu'ndan (Kongre) Ukrayna Masonluğunun küratörü, geleceğin lideri Alexander Kerensky idi. 1914'te Kiev'de 'Rusya Halklarının Büyük Doğusu' Masonik Örgütler Bölge Konseyi (Ukrayna Locaları için özerk bir Masonik Eyalet - Bölge) kuruldu. Kiev'de, en yüksek dereceli Mason locası 'Kyivska Zorya -

Pravda' ('Zorya – Hakikatin Işığı') kuruldu. Bu locaya Mykhailo Hrushevsky, Serhiy Yefremov, Andriy Nikovsky ve 1917'de Ukrayna Halk Cumhuriyeti'ni kuran diğer önemli isimler dahildi. Tarih profesörü Mykhailo Hrushevsky, Ukrayna aydınları arasında otorite sahibiydi ve 1918'e kadar Ukrayna Masonları arasında liderliğini sürdürdü.

1910'larda Kiev'de 'Birlik', 'Federasyon', 'Svitanok', 'Istyna', 'Astreya' locaları da faaliyet gösteriyordu. 1917'ye gelindiğinde Poltava, Vinnytsia, Katerynoslav, Odessa, Kharkiv, Zhytomyr, Berdychiv, Chernihiv ve Rivne'de de Mason Locaları mevcuttu. Kharkiv Locası 'Vidrodzhennia'nın büyük etkisi vardı. Odessa'da, 1909-1917'de Masonik hareket, 'Saint Jordan', 'Dante Alighieri', 'Doğu'nun Yıldızı', 'Istyna' localarıyla temsil ediliyordu. Odessa Masonları arasında ünlü matematik profesörleri Ivan Tymchenko, Samuel Shatunovsky, Volodymyr Chekhivsky - 1918-1919'da - UNR Başbakanı sayılabilir.

***

1916 yazında, 'Rusya Halklarının Büyük Doğusu' Tüm Rusya Mason Konvansiyonu, İmparator II. Nikolay'ın monarşisinin tasfiyesi için hazırlıkları gündemine aldı. 1917 Şubat darbesinden sonra, Masonlar Rusya Geçici Hükümeti'nin birinci ve ikinci bakanlıklarını doldurdular. Masonlar, illerde ve büyük şehirlerde Geçici Hükümet komiserlerinin yerini aldılar. Kiev'deki yeni devrimci hükümetin - Birleşik Kamu Örgütleri Konseyi Yürütme Komitesi'nin - başına geçtiler. Ukrayna'da, Kardeşlik üyeleri il komiserleri, büyük şehir komiserleri, askeri bölge başkanları, yerel Duma'ların yeni başkanları, mahkeme dairelerinin başkanları oldular. Böylece, Mihail Grushevsky Merkez Rada başkanı, Andriy Nikovsky Merkez Rada başkan yardımcısı, Fedor Shteingel ise Ulusal Kongre üyesi ve Kiev Duma'sının yürütme komitesi başkanı oldu.

Merkez Rada'nın ilk hükümetinde 12 üyenin yarısı Masondu, sonraki kabinede 11 hükümet üyesinden 6'sı Masondu, üçüncü kabinede ise 17 üyeden 9'u Masondu. 1918'in başlarında Ukrayna'da Masonların etkisi azalmaya başladı - Sosyalist Devrimci V. Holuboviç'in kabinesinde tek bir Mason bile yoktu (bu kabine, Ukrayna Cumhuriyeti'nin Alman bloğuyla barış anlaşmasını imzaladı). 1918'de 'Doğu Avrupa Halklarının Büyük Doğusu Yüksek Konseyi'nin hakları, 'Doğu Avrupa Halklarının Büyük Doğusu' Mason örgütlerinin Kiev Bölge Konseyi'ne devredildi. 1917'de 15 loca 'Kiev Kardeşliği'nde birleşti ve yeni bir 'Genç Ukrayna' locası kurdu.

Ekim 1917'de, en yüksek dereceli Ukraynalı Mason Symon Petliura, Ukrayna Halk Cumhuriyeti'nin Genel Sekreteri (Askeri İşler Bakanı) oldu. Kiev'deki Bolşevik darbesini önlemeyi başardı, Ukrayna silahlı kuvvetlerini kurmaya başladı ve Aralık 1917'deki istifasının ardından Kızıl Moskova birliklerine karşı savaşmak üzere birlikler organize etti.

1918 baharında, Kiev'de Merkez Rada yeniden kurulduğunda, bağımsız bir ulusal Masonik sistemin yeniden kurulması başladı. Kısa süre sonra, Ukrayna'daki iktidar, kendisini Ukrayna Devleti Hetmanı ilan eden Mason Pavlo Skoropadsky'ye geçti. 1 Mayıs 1918'de Hetman, Mykola Vasylenko'yu (Kiev 'Astreia' Locası başkanı) Bakanlar Kurulu'nun geçici başkanı olarak atadı. Kısa süre sonra Hetman, 14 bakanın yarısının Mason olduğu yeni bir bakanlar kurulu atadı ve bir sonraki Hetman'ın kabinesinde bu oran %30 oldu. 1918 sonbaharında, 'Birleşik Slavlar - Narkissos' Masonik Şubesi başkanı Serhiy Morkotun, kendisini Büyük Üstat ilan ederek, 'Ukrayna Büyük Locası - Birleşik Slavlar' Şubesi'nin açılışını hazırladı. Skoropadsky'ye karşı çıkan Masonların lideri Symon Petliura, kendi önderliğinde bir 'Ukrayna Büyük Locası' kurmaya çalıştı. Ukrayna'da iktidarın UNR Direktörlüğüne geçmesi (13 Aralık 1918'den itibaren) ve hetmanın devrilmesiyle birlikte, 'Petliura çizgisi'nin destekçisi olan Ukraynalı Masonlar bakanlıkların başına geçti (ordu komutanı ve Direktörlük üyesi Symon Petliura, Başbakan Volodymyr Chekhivsky, Eğitim Bakanı Petro Kholodny, Adalet Bakanı Oleksandr Shelukhin, vb.). Şubat 1919'un ikinci yarısında Symon Petliura, UNR Direktörlüğü'nün başına geçti.

Nisan 1919'da, Symon Petliura'nın Büyük Üstadı olarak Kamianets-Podilskyi'de 'İlk Çağrılan Aziz Andreas'ın 'Ukrayna Büyük Locası'nın kurulduğu ilan edildi. Bu Büyük Locanın 7 yerel Locası, 83 Masonik çevresi ve yaklaşık 800 Kardeşi olduğu bilgisi mevcuttur. Ukrayna Büyük Locası (UDM), tüm dünyadaki Masonik yetki alanlarına tanınma çağrısında bulunan bir bildiri yayınladı. Bildiri şu kişiler tarafından imzalandı: S. Petliura - UDM Büyük Üstadı; V. Petriv - 1. Büyük Muhafız; F. More - 2. Büyük Muhafız; A. Livytsky - Büyük Sekreter ('Bulletin du Bureau international de relations maconniques', 1919 yılı 4. sayısı). UDM, Ukrayna devletinin ve 'Ukrayna Cumhuriyeti topraklarında en yüksek Masonik otoriteye ve bağımsız güce' sahip 'Ukrayna Büyük Locası'nın uluslararası alanda tanınmasını teşvik etmek amacıyla Fransız Masonlarına, 'İsviçre Büyük Locası'nın Büyük Üstadına ve 'Uluslararası Masonik Birliği' Şansölyesine başvurdu.

Symon Petliura, Ukrayna'nın bir 'Masonik cumhuriyet' örneği olması gerektiğine inanıyordu. 'İsviçre Büyük Locası' ve 'Romanya Büyük Locası'nın 'UDM'yu tanıdığına dair bilgiler var, ancak diğer Masonik yapılar bunu tanımayı reddetti. 1919-1920 yılları arasında, UNR Direktörlüğü başkanı Symon Petliura, başbakanların Mason V. Prokopovych ve A. Livytsky olduğu UNR bakanlar kurulunu oluşturdu. Masonlar O. Shulgin, P. Salikovsky, P. Kholodny ve A. Nikovsky bakanlık görevlerinde bulundular.

***

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yönetimi altındaki Batı Ukrayna'da, 1918 sonbaharında bu imparatorluğun çöküşüne kadar Mason locaları resmen yasaklanmıştı. Ancak o dönemde Lviv'de ('Yeni Polonya' locası) ve muhtemelen Çernivtsi'de gizli localar mevcuttu. Ivan Franko, Lviv'deki 'Sarmatya' locasının bir üyesiydi. 1918-1919 yıllarında Lviv'de 'Birlik' adlı bir Ukrayna Mason locasının olduğu bilinmektedir.

1918-1921 yılları arasındaki 'Kızıl Terör' ve Bolşevik karşıtı güçlerin yenilgisi, Bolşeviklerin tüm siyasi muhaliflerinin, aralarında birçok Masonun da bulunduğu kişilerin yok edilmesine yol açtı. Kasım 1920'den itibaren Sovyet Ukrayna'da örgütlü bir Mason hareketinden, Mason localarının, bölümlerinin ve tarikatlarının faaliyetlerinden bahsetmek artık mümkün değildir. 1920'lerde gizli Mason faaliyetlerinin devam ettiğine dair hafif ipuçları Kiev, Odessa ve Harkiv'de mevcuttur; burada eski Masonları bir araya getiren birkaç kapalı yeraltı Mason çevresi bulunmaktadır. 'Gerçeğin Işığı', 'Zorya' ve 'Svitanok' Mason localarının 1929 yılına kadar Sovyet Kiev'de faaliyet gösterdiğine dair kanıtlar vardır. Bu zamana kadar Kiev'de bir Martinist locası da mevcuttu. Ukrayna'daki Masonlarla ilgili en son veriler 20. yüzyılın ilk üçte birlik dönemine ait olup 1933 yılına dayanmaktadır. O dönemde Kiev Masonları, Ukrayna köylülerinin soykırımı olan Holodomor'a karşı protesto amacıyla 'Uluslararası Mason Birliği'ne başvurmuşlardır.

***

1921'den itibaren Ukraynalı Masonlar, Paris'te Serhiy Morkotun ve Mykola Shumnytsky (Fransa'daki Ukraynalı göçmen Masonların diplomatik misyonunun bir üyesi) önderliğinde, Polonya'da ise Symon Petliura ('Ukrayna Locası') önderliğinde toplandılar. Petliura, 'Ukrayna Büyük Locası'nın arşivini ve kalıntılarını önce Polonya'ya, ardından Fransa'ya götürdü. Symon Petliura'nın 1925'te Paris'e taşınmasının ardından, Fransa, İsviçre, Romanya, Avusturya ve Polonya'dan gelen Ukraynalı göçmen Masonları bir araya getiren 'Ukrayna Büyük Locası Yüksek Konseyi' kuruldu. S. Petliura'nın ölümünden sonra, S. Kotlyarevsky Ukrayna Büyük Locası'nın Büyük Üstadı oldu.

1920'lerde, Varşova-Tarnow-Kalisha'da Ukrayna-Polonya 'Birlik' Locası (Büyük Loca 'Birleşik Polonyalılar'ın bir parçasıydı) mevcuttu. Locanın saygın üstadı, daha sonra Polonya Büyük Locası Büyük Üstadı ve Polonya Masonları Yüksek Konseyi Büyük Komutanı olan Stanislav Stempovsky idi (UNR'nin Toprak İşleri Bakanı). 1920'ler ve 1930'larda Uzhgorod, Mukachevo ve Beregov'da Mason locaları faaliyet gösteriyordu. Cenevre'deki Uluslararası Mason Birliği, ULU'nun genel merkezine ev sahipliği yapıyordu (1932'de ULU kendini feshetti). 1925'te, Ukrayna Devleti'nin eski Adalet Bakanı Profesör Mykhailo Chubynsky (ulusal marşın sözlerinin yazarı Pavlo Chubynsky'nin oğlu), 'Pobratym' Mason Locasına (Belgrad) katıldı. M. Chubynsky, Yugoslavya Büyük Locası'nın Büyük Subayı oldu. 1926'da Ukraynalı göçmenler Belgrad'da 'Maxim Kovalevsky' locasını kurdular.

1937'de Romanya Kralı II. Charles, Romanya'da Masonluğu yasaklayan bir kararname yayınladı. 'Romanya Büyük Locası' da dahil olmak üzere tüm yerel Mason locaları feshedildi (o dönemde Ukrayna'nın Bukovina ve Güney Besarabya toprakları Romanya yönetimindeydi ve Çernivtsi'de bir Mason locası faaliyet gösteriyordu). 1938'de ise Polonya'da Mason localarını yasaklayan bir yasa çıkarıldı ve aynı zamanda 'Polonya Büyük Ulusal Locası' da feshedildi (Ukrayna'nın Doğu Galiçya ve Volhynia bölgeleri Polonya'nın bir parçasıydı ve Lviv ile Stanisław'da Mason locaları mevcuttu).

1920'ler ve 1960'larda Fransa'da 'Astreia' ve 'Gamayun' adlı ortak Rus-Polonya-Ukrayna locaları vardı ve bu localarda 'ilk dalga' göçmen Masonlar yer alıyordu. Bu locaların aktif üyelerinden bir Ukraynalı Mason çevresi oluştu: Serhiy Tatarula ('Ukrayna'nın Sesi' ('GU') locasının ilk Üstadı), Yaroslav Musianovych ('GU'nun 1970-72 yılları arasındaki Üstadı), Bohdan Fedenko ('GU'nun 1967-69 yılları arasındaki Üstadı), Lubomyr-Yevgeny Husar, Aristide ve Themistocles Virsty kardeşler ve diğerleri. 17 Ocak 1966'da 'Neustria' Eyaleti'nin 117 numaralı 'Ukrayna'nın Sesi' locasını kurdular (Locanın çalışmaları İskoç ritüeline dayanıyordu, ancak Ukraynaca dilinde yürütülüyordu). Paris'teki 'Ukrayna'nın Sesi' Locası bugün hala varlığını sürdürmekte olup, Fransa Büyük Ulusal Locası'nın (GNLF) 'Lutetsia' Bölgesi'ne bağlıdır.¹

---

¹ <https://glu.org.ua/>

SSCB DAĞILDIKTAN SONRA, 1991 - GÜNÜMÜZ

SSCB 1991 yılında dağıldı. SSCB bünyesindeki bazı ülkeler bağımsızlıklarını ilan ederken, geride çok uluslu ve çok dinli Rusya Federasyonu kaldı.

Bağımsızlığını kazanan Ukrayna`da masonluğun yeniden canlanması her zaman olduğu gibi Batılı ülkelerin mason yargıları eliyle oldu. Kurucu liderlik Fransa Ulusal Bü. L. (FUDM) yetkisi altındadır.

*"Ukrayna'da Masonluğun yeniden canlanma süreci ancak 1991'den sonra başladı ve **Paris'teki 'Ukrayna'nın Sesi' Locası** burada önemli bir rol oynayarak Masonik hareketin birleştirici halkası haline geldi ve Masonluk geleneklerini Ukrayna'daki yeni kuşak Masonlara aktardı.*

*1993 yılında, **Paris'teki FUDM, Ukrayna'da Masonluğun kurulması için 785 numaralı 'Üç Sütun' Locasını açtı. Lviv ve Kiev'den birçok kişi bu Locanın ilk üyeleri oldu.** 1996'dan itibaren, Ukraynalı Değerli Üstat ve Kiev, Lviv, Odessa ve Kharkiv'den Masonların önderliğinde 'Üç Sütun' Locası Kiev'de çalışmaya başladı. 'Üç Sütun' Locasında Masonik çalışmalar sırasında, 20. yüzyılın başlarındaki Ukraynalı Masonların kolyeleri (cübbeleri) kullanıldı. (Bunların arasında, 'Ukrayna Büyük Locası'nın Büyük Üstadı Symon Petliura'nın Fransa'da muhafaza edilen kolyesi de bulunmaktadır.)*

*1998 yılında Kharkiv'de Ukrayna Anka Kuşu locası, 1999 sonbaharında Lviv'de Kamenyar locası ve 2000 sonbaharında Odessa'da Altın Akasya locası kuruldu. Daha önce FUDM'nin Lutetia Eyaleti'nde bulunan dört Ukrayna locasının (Kiev, Kharkiv, Odessa, Lviv) temelinde, Ukrayna Büyük Eyalet Üstadı başkanlığında **Fransa Ulusal Büyük Locas Ukrayna Bölgesi kuruldu.** Ukrayna'da Masonluğun yeniden kurulmasına özellikle Holos Ukrainy Locası'ndan Ukrayna kökenli en yüksek dereceli Fransız Masonlar katkıda bulundular: Lubomyr-Yevgen Husar, Yaroslav Musyanovych, Marian Kuzan, Temistokle Virsta, Volodymyr Grinchuk, Ivan Kirstyuk."*

Ukrayna Büyük Locası, 24 Eylül 2005 yılında Fransa Ulusal Büyük Locasının Paris tapınağında Avusturya Büyük Locasının da kurucu olarak yer almasıyla kuruldu. Aslında yeniden kurulmak yerine var olan Fransa Ulusal Büyük Locasının önceden kurduğu Bölge locasının, Ukrayna Büyük Locası olarak kutsanmasından başka bir şey değildi.

Ukrayna Büyük Locası (UDM) kutsama törenini, Fransa Ulusal Büyük Locası Büyük Üstadı Bü. Üs. Jean-Charles Foellner yönetti; Avusturya Büyük Locası Büyük Üstadı Bü. Üs. Michael Kraus (Birinci Büyük Muhafız-Kutsayıcı) ve Bü. Üs. Jean-Claude Tardivat (İkinci Büyük Muhafız-Kutsayıcı) yardımcı oldular.

Törene HKEMBL 'dan Bü. Üs. Kaya Paşakay katıldı;

*"Fransa Milli Büyük Locası ile Avusturya Büyük Locasının ortaklaşa tahsis ettikleri Ukrayna Büyük Locasının Paris'teki toplantısına Büyük Üstat En Muhterem Kaya PAŞAKAY; Büyük Hazine Emni Pek Muhterem Ali Sait SEVGİNER K. İngiltere Birleşik Büyük Locasının tahsis ettiği Makedonya Büyük Locasının Üsküp'deki toplantısında ise Büyük Üstat En Muhterem Kaya PAŞAKAY ve Büyük Sekreter Pek Muhterem Koray DARGA hazır bulundular."*²

Yeni kurulan "Ukrayna Büyük Locası", eski Fransızların kurduğu "Ukrayna Bölge Locasının" dört locası ve Viyana'dan Avusturyalı Masonlar tarafından Lviv'de kurulan "Işık" Locasından oluşuyordu. Yeni sisteme kısa süre sonra, 2006'da kurulan İvano-Frankivsk'ten altıncı loca olan "Aevli Şafağa İmhotep" de katıldı.

"Ukrayna Büyük Locası'nın kuruluş törenine Avusturya, Belçika, Kanada (Quebec), Letonya, Fas, Moldova, Almanya, Polonya, Portekiz, Romanya, Sırbistan ve Karadağ, Türkiye, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nden yabancı heyetler katıldı."

"2006 yılından sonra, eski ve kabul görmüş İskoç ritüeline bağlı Ukrayna düzenli Masonluğu 'UDM', 'Yuriy Kotermak' No. 7 (Drohobych), 'Bezsmertya' No. 8 (Kiev), 'Langeron' No. 9 (Odessa), 'Grigoriy Skovoroda' No. 11 (Kiev) localarıyla güçlendirildi."

Fransa Ulusal Bü. L. uzantısı gibi çalışan Ukrayna Bü. L, bir süre sonra Gürcistan masonluğunu kurmak, Gürcistan 'a masonluk ihraç etmek için Gürcistan 'da "Aziz George" No. 10 (Tiflis), "Ilya Pravedny" No. 12 (Tiflis) localarını kurdu. Aynı dönemde Türkiye Bü. L, Rusya Bü. L, Ermenistan Bü. L, Gürcistan 'da localar kurdular. Masonluk açısından "açık alan / serbest bölge" konumunda olan Gürcistan da, yabancı büyük localar arasında "sömürü" amaçlı bir savaş başladı. Bu savaşta, Türkiye 'den HKEMBL ve Ukrayna Bü. L. bir taraf, Rusya Bü. L. ve Ermenistan Bü. L. karşı taraf olarak, ayrı ayrı Bü. L. kurma girişimleri başladılar.

---

² HKEMBL 17 Aralık 2005 Konvan Raporu, sayfa 217

Süreç içinde bu 4 ülke Büyük Locaları anlaşarak, ortaklaşa Gürcistan Birleşik Büyük Locasını kurdular.

2011 yılında Ukrayna `da EKSR Yüksek Şûrası kuruldu.

UKRAYNA BÜYÜK LOCASINA BAĞLI LOCALAR

Ukrayna Büyük Locası'nın yetki alanı altında, Kiev, Lviv, Odessa, İvano-Frankivsk, Drohobych, Zaporijya, Harkiv ve Çernivtsi şehirlerinde kurulmuş 15 loca bulunmaktadır.

Kiev: Üç Sütun, Ölümsüzlük, Denge, Grigory Skovoroda, Quatuor-Coronati

Lviv: Kamenyar, Işık

Odess: Golden Acacia, Langeron, Pontus Euxinus

İvano-Frankivsk: Imhotep to the Blazing Dawn"

Zaporijya: Doğu Topraklarına Hacılar

Harkiv: Uyum ve Düzen

Çernivtsi: Porta Piretos

Drohobych: Yuriy Kotermak

Rusya – Ukrayna savaşı sürecinde locaların nasıl etkilendikleri bizim için şu an belirsiz durumdadır.

HKEMBL İLE İLİŞKİLER

Ukrayna Bü. L. ile HKEMBL ilişkileri, HKEMBL kaynaklarındaki bilgiler aktarılarak anlaşılmaya çalışılmaktadır.

2007 yılında Ukrayna Bü. L. Türkiye 'de HKEMBL 'den tanınma ister.

Karar;

"Ukrayna Büyük Locasının tanınma talebi Yabancı Obediyanslar Komitesinin verdiği tavsiye kararı gözönünde bulundurularak daha sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir"³

2010 yılında ise HKEMBL, Ukrayna Bü. L. tanır;

"88. Ukrayna Büyük Locasının tanınma talebi oybirliği oy birliği ile kabul edildi."⁴

2011 yılında Celil Layıktez, Ukrayna Bü. L. davetine katılır, HKEMBL temsil eder. Celil Layıktez Tesviye Dergisi Aralık 2011 tarihli 84. sayısında "Ukrayna 'da Konvan" başlıklı bir yazı ve ek bilgiler yayınlar. Tesviye Dergisi 84. Sayı tıpkıbasımını sitede yayınladı.

2014 yılında Gürcistan için kavgaya HKEMBL 'da katılır

C-YURT DIŞINDA ÇALIŞAN LOCALARIMIZ:

"GÜRCİSTAN - PROMETHEUS ÖZEL LOCASI;

Batum'da çalışan Prometheus Özel Locamız gelişimini sürdürmektedir. Gürcü üye sayısı on altıya ulaşmış olup imkânlar dâhilinde misyonunu yerine getirmektedir.

*Dönem içinde, **Rusya Büyük Locasının 17.09.2013 tarihli levhası⁵ ile 13 Ekim 2013'de Rusya, Ermenistan ve Washington DC Büyük***

---

³ HKEMBL 2 Haziran 2007 Konvan Raporu, sayfa 143

⁴ HKEMBL 8 Mayıs 2010 - 54 Konvan Raporu, sayfa 217

⁵ Bildirisi

Localarının⁶ Gürcistan Büyük Locasını Tiflis'te kuracaklarını duyurması üzerine önemli bir gerginlik yaşanmıştır.⁷

Büyük Locamız, Türkiye ve hatta Gürcistan'da bir locası bulunan Ukrayna Büyük Locasının içinde olmadan kurulan bir Büyük Locanın sadece Gürcistan'da masonluğu böleceğini ve aynı zamanda bu kuruluşa katılan Büyük Localar ile aramızdaki ilişkilerin derinden zedeleneceğini, tanışmanın geri çekilmesi de dâhil her türlü yaptırımın uygulanacağı mesajını kesin bir dille iletmiştir.

Büyük Locamızın kesin ve sert tavrı karşısında önce Washington DC, daha sonra Rusya Büyük Locaları kararlarını gözden geçirerek, Gürcistan Büyük Locası konsekrasyonunun iptalini tarafımıza önce GLoR Büyük Sekreteri Pavel Stroganov K. kanalı ile sözlü, bilahare 25.11.2013 tarihli levha ile resmen tebliğ etmişlerdir.

GLNF'in⁸ 100. Yıl kutlamaları sırasında Paris'te 08.12.2013 tarihinde Rusya Büyük Locası Büyük Üstat, Büyük Üstat Yardımcısı ve Büyük Sekreterleri ile konu bir kez daha müzakere edilmiş, Büyük Locamız iptal kararından duyduğu memnuniyeti teyit etmiş, Gürcistan'da bir Büyük Loca kurulması için acele edilmemesi, hiçbir Büyük Locanın ön almaması, faaliyetlerden tarafların haberdar edilmesi ve bilgi paylaşılması konularında bir mutabakat sağlanmıştır.

Türkiye Büyük Locasının Masonluğu siyaset üstü gördüğü, sorunların karşılıklı görüşülerek değerlendirilebileceği kabulüne karşın, Rusya ve Ukrayna arasında gelişen diplomatik problemler bölgede yüksek tansiyonun süreceğine işaret etmektedir.

Büyük Locamız, Gürcistan'da masonluğun önce localarda gelişip güçlenmesi, zamanı geldiğinde bölgedeki Büyük Localarla bir Büyük Loca kurulabileceği yönündeki politikasını dikkatle sürdürmektedir.

(...)

---

⁶ Amerika 'da "Washington DC Büyük Locası" adında büyük loca bulunmamaktadır. Sözkonusu büyük locanın adı, "Columbia Bölgesi Büyük Locasıdır" Bü. L. adını bilerek yalan söylemekteler.

⁷ Dikkat edilirse, Amerika ve Rus masonları Gürcistan 'da Türkiye 'yi dışarıda bırakarak, Ermenistan Bü. L. ile birlikte Gürcistan masonluğunu kurmak istemekte.

⁸ Fransa Ulusal Bü. L.

Ukrayna Büyük Locasının 01-02 Kasım 2013 tarihinde yaptığı Yıllık Olağan Büyük Loca toplantısı davetine, Pek Muhterem Levent ÖZBAKKALOĞLU ve Muhterem Ethem ATINÇ Kardeşler katılacaklar."⁹

2014 yılında Ukrayna Bü. L. adına Bü. Üs. Ihor Kholiyuschko, HKEMBL Konvanına katılır

"Ukrayna Bü. L. Bü. Üs. En Muhterem Ihor Kholiyuschko K. 'En Muhterem Bü. Üs, Pek Muhterem ve sevgili K.lerim, sizlere Ukrayna Bü. L.sından kardeşçe sevgi ve selamlarını sunmak istiyorum. Bildiğiniz üzere ülkem şu an tarihinin en sıkıntılı günlerini geçirmektedir. Şu anda Ukrayna halkı demokrasi ve insan hakları adına mücadele vermektedir. Bu vesileyle birçok Avrupa ülkesindeki kardeşlerimizin bize verdiği maddi ve manevi destek için teşekkür ediyorum. Türk kardeşlerimize de en zor zamanlarımızda göstermiş oldukları destekten dolayı teşekkür ediyorum. Uluslararası kardeşlik zincirimiz bize her zaman güç vermiştir. Türkiye Büyük Locasını bu organizasyon için kutlar ve konukseverliğiniz için de teşekkür ederim' dedi.

*Bü. Üs. En Muhterem Ömer KÖKER K; 'En Muhterem Ihor K.ime çok teşekkür ediyorum, dilerim ki ülkesi içinde bulunduğu bu sıkıntılı dönemi en kısa sürede atlatır ve ülkesi de selamete kavuşur' dedi"*¹⁰

2015 yılında Gürcistan 'da pay kapma savaşımı sürmektedir

"C- Gürcistan:

*Gürcistan Batum'da masonik faaliyetlerini sürdüren 1004 no.lu Özel Prometheus Locamız gelişimini sürdürmektedir. Rusya Büyük Locası 22 Mart 2015 tarihinde Gürcistan'da Locaları bulunan **Türkiye, Ukrayna ve Ermenistan Büyük Localarını kapsamayan** bir Büyük Loca kurmuştur. Politik sebeplerle Gürcü Kardeşleri dışlayarak alınmış bu inisiyatifin yakın gelecekte uluslararası destek görmesi ve masonluk adına başarılı olması söz konusu değildir. Tahsis törenine hiçbir Düzenli Büyük Locanın temsilci göndermemesi bunun en somut delilidir.*

Özel Prometheus Locamız doğru bildiği yolda Batum'dan Masonluk Nur'unu yaymaya devam edecektir."¹¹

⁹ HKEMBL 10 Mayıs 2014- 60. Büyük Loca Toplantısı, sayfa 193-194, 196

¹⁰ HKEMBL 9 Mayıs 2015 - Büyük Loca Toplantısı Raporu, sayfa 62

"3- GÜRCİSTAN:

1004- Prometheus Locamız çalışmalarını Batum'da sürdürmektedir. Üstadı Muhterem hariç Loca görevlileri Gürcü Kardeşlerden oluşturulmuştur, gelecek dönem tüm görevlilerin Gürcülerden oluşturulması hedeflenmektedir. Ancak gelişim süreci ülkenin ekonomik ve kültürel sıkıntıları sebebi ile diğer yurtdışı Localarımızdan yavaştır. İngilizce ritüellerle çalışma sıkıntılıdır.

Gürcistan 'da Rusya ve Ukrayna 'nın Büyük Loca girişimleri Avrupa ve dünya masonluğunda sıkıntı yaratmış, bu bölünmüşlüğü önleme tamamen masonluk adına düzenli çalışmalar yapacak Gürcistan Büyük Locasının kurulabilmesi için Eylül 2016 da Köln'de Almanya Birleşik Büyük Locası ev sahipliğinde Almanya, İspanya, Avusturya, Fransa ve Polonya Büyük Üstatlarının koordinasyonunda Gürcistan'da locası bulunan dört Büyük Locanın temsilcileri ile bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirilmiş, bir yol haritası ve takvim oluşturulmuştur. İlk aşamada bir Büyük Loca tüzüğü (Constitution) oluşturulması çalışmaları başlatılmıştır. Süreç Gürcistan 'daki Locaların Üstadı Muhteremleri ile Büyük Sekreterlerle yönetilecek, zaman zaman Büyük Üstatlar da sürece dahil edileceklerdir.

Eylül 2016 da yapılan toplantıda Büyük Locamız Bir Önceki Büyük Üstat En Muhterem Remzi SANVER ve Büyük Sekreter Pek Muhterem Emre ÜGE Kardeşlerce temsil edilmiştir.

Takip edilecek yol haritası Gürcistan dosyasında olup, sürecin 2018 de sonuçlanması hedeflenmektedir.¹²

---

¹¹ HKEMBL 9 Mayıs 2015 - Büyük Loca Toplantısı Raporu, sayfa 201

¹² HKEMBL 13 Mayıs 2017 - Büyük Loca Toplantısı Raporu, sayfa 190

2023 HKEMBL Konvanında törene katılan Ukrayna Bü. L. Bü. Sekreteri Pek Muh. Fatih ŞİRİN;

"Bü. Üs. En Muh. Remzi SANVER K, Na. K.lerden Yararlar üzerine sütunlarına söz vermelerini istedi.

BOĞAZIÇI Muh. L.'sı Bü. L. Delegesi Muh. Osman KOLAT K. 'Bu sene Cumhuriyetimizin 100. Yılı. Ziyaret ettiğim L.'larda dile getirdiğim bir temennimi bir de burada Bü. L.'da dile getirmek istiyorum. 21 Ekim'de Anıtkabir ziyaretimiz var, dilerim ki bütün L.'lar mümkün olan en kalabalık kadrolarıyla, Hem.'lerimizle, yeğenlerimizle buraya gidelim. Öyle kalabalık olalım ki Fikret AZOV K.'im bizi kadraja sığdırmak için Anıtkabir'in damına çıkmak zorunda kalsın' dedi.

Bü. Üs. En Muh. Remzi SANVER K. öyle bir katılım olacak ki tüm Türkiye'nin burada olduğumuzu görecektik dedikten sonra yönlere söz vermeye devam etti.

Ukrayna Bü. L.'sını temsilen gelen Bü. Sek. Pek Muh. Fatih USLU/Fatih ŞAHİN K. *'En Muh. Pek Muh. Muh. ve sevgili K.'lerim biliyorsunuz ki Ukrayna'dan geldim. Zor ve uzun bir yolculuk oldu benim için. Normal şartlar altında hediye kısmı dün olması gerekiyordu. Dün akşam 18.00 gibi planladığım üzere yanınızda olmam gerekiyordu. Rusya'nın üzerimizde yaptığı büyük saldırıdan dolayı biliyorsunuz ülkemizdeki uçak seferleri çalışmıyor. Bu sebepten dolayı her tarafa aracım ile gidiyorum. Yaklaşık 1100 km. Dün gelirken bir kaza yaşadım bu sebeple dün akşamki resepsiyona gelemedim. Bu yüzden hediyemi şimdi takdim etmek istiyorum; Ukrayna'da gücü ve adaleti temsil eden sembolik manalı bu hediyeyi Türk halkına ve yardımlarına teşekkür etmek için Ukraynalı K.'lerim adına teslim ediyorum' dedi.*

Bü. Üs. En Muh. Remzi SANVER K. *'Sevgili K.'lerim bir hususu daha ilave etmek istiyorum, M.'luk o kadar müstesna bir gelenek ki insanlık tarihine baktığımız zaman insan olma hallerinin en zor anlarının bile üzerine çıkabildiğini görüyoruz. Mesela savaş anlarında M.'luk, tarihte bunun çok önemli örnekleri vardır, savaşan ülkeler ama biraderler biraderane bir şekilde bir arada olabilmişlerdir. Bugün Ukrayna ile Rusya arasında bir savaş var, bu şüphesiz ki çok acı çok üzücü ama biz M.'luk olarak K.'lik ruhu ile bunun üzerinde olabilmeliyiz ki nitekim bugün hem*

Ukrayna hem Rusya B . L.'ları bizim B . L.'mızda Őu anda temsil ediliyorlar' dedi.¹³

'Hem Rusya Büyük Locası hem Ukrayna Büyük Locası ile iyi ilişkiler içerisinde olan az sayıdaki büyük localardan biri olma özelliğimizi koruyoruz ve bu özelliğimiz sayesinde Avrupa'da önemli bir diyalog kapısı teŐkil etmeye devam ediyoruz.'¹⁴

---

¹³ HKEMBL 11 Mayıs 2024 - Büyük Loca Toplantısı Raporu, sayfa 42-43

¹⁴ HKEMBL 11 Mayıs 2024 - Büyük Loca Toplantısı Raporu, sayfa 145

DOSTLUK KEFİLİ

2013 – 2021 yılları arasında HKEMBL 'nın Ukrayna Bü. L. nezdinde dostluk kefilisi olarak Ali Herischi, 2022 – günümüz Saruhan İnce 2022 – 2024 atanırlar.

Ukrayna Bü. L. 2021 yılında dostluk kefilisi olarak Fatih Şahin atandı.

Ali Herischi aynı zamanda Rusya Bü. L. adına HKEMBL nezdinde dostluk kefilisidir. Rusya Bü. L. hangi nedenle Ali Herischi 'ye bu kadar güvenmekte, kendi adına dostluk kefilisi olarak atamaktadır?

"Gündem Madde 11- Dış Obediyans Temsilcilerinin Mabede Alınması

Bü. Üs. En Muh. Ömer KÖKER K, Bü. I. Tören Üs. K. ve görevli K.'lerden yabancı delegasyon temsilcilerini Mabede protokol ve usulüne uygun olarak almaları için göreve çağırdı.

*Yabancı delegasyon temsilcileri; sırasıyla, Karadağ Büyük Locası Büyük Üstat Kaymakamı Branko Kazanegra K. **Ukrayna Büyük Locasından Anatoliy Dymchuk K.** Bosna Hersek Büyük Locasından Büyük Görevli Samir Pajević K. Letonya Büyük Locası Büyük Üstadı Janis Gaigals K. **Litvanya Büyük Locası Dostluk Kefili Baran Baran K,** Nijer Büyük Locası Büyük Üstat Asistanı Mahaman Oumarou K, Makedonya Büyük Locası Büyük Üstadı Jovica Ugrinovski K, Fas Düzenli Büyük Locası Büyük Üstadı Yassine Nouini K. Burkina Faso Büyük Locası Büyük Görevli Seydou İdam K, **Rusya Büyük Locası Dostluk Kefili Ali Herischi K,** Bulgaristan Birleşik Büyük Locası Büyük Üstadı İvan Sariev K, Sembolik Macaristan Büyük Locası Büyük Sekreteri Dezso Meksz K, Fildişi Sahili Büyük Locası Bölge Büyük Üstadı Sylvere Koyo K, Belçika Düzenli Büyük Locası Büyük Hatip Michel Huygliebaert K, Almanya Birleşik Büyük Locası Büyük Üstadı Rudiger Templin K, **Amerika Kanada Büyük Locası Büyük Üstat Kaymakamı, Tayfun Çilingir K,** İsrail Büyük Locası Büyük Üstadı Avi Baranes K, Sırbistan Düzenli Büyük Locası Büyük Üstadı Ranko Vujacic K, Fransa Milli Büyük Locası Büyük Üstadı Jean Pierre Serval K, Romanya Ulusal Büyük Locası Dış İlişkilerden sorumlu Büyük Sekreter Razvan Buzatu K, **Yunanistan Büyük Locası Dostluk Kefili Yorgo Teodiridis K,** Avusturya Büyük Locası Dostluk Kefili Dimitri Atanasof K, İngiltere*

*Birleşik Büyük Locası Büyük Şansölye Derek Dinsmore K.ler protokol ve usulüne uygun olarak kendilerine ayrılmış yerlerine geçtiler.*¹⁵

Azerbaycanlı Ressam mason Ali Herischi İstanbul 'da yaşamakta, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan 'da mason yapısı kuruluş tüm eski SSCB coğrafyasındaki masonik faaliyetlerin içinde ve en öndedir. Oysa ülkemizde Azerbaycanlı bir çok ünlü mason yaşamasına karşın, Ali Herischi 'nin özel bir motivasyon ya da misyon ile hareket ediyor gözükmesi dikkat çekicidir.

---

¹⁵ HKEMBL 7 Mayıs 2016 – Büyük Loca Toplantısı, sayfa 54

PULLARDA

Ukrayna

2016

9'lu Blok, Tema: Arı Kovanı simgesi

2019

Arı Kovanı simgesi bulunan pulun kullanımı

Ukrayna Masonluğu

